

DOI 10.31558/2519-2949.2025.1.17

УДК 342.3:338.9

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-6504-5105>**Мальський В. І., Український державний університет імені Михайла Драгоманова**

ВПЛИВ САНКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІЧНУ СТАБІЛЬНІСТЬ: АНАЛІЗ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НАСЛІДКІВ

У статті досліджено вплив санкційної політики на економічну стабільність та її суспільно-політичні наслідки. Автор розглядає санкції як багатовимірний інструмент міжнародного впливу, який може мати як позитивні, так і негативні ефекти на державу-ціль. Особливу увагу приділено економічній безпеці України в умовах військової агресії РФ та впливу міжнародних санкцій на національну економіку. Дослідження висвітлює ключові механізми дії санкцій, їхню ефективність та наслідки для економічної та політичної стабільності. Розглянуто основні види санкцій – енергетичні, фінансові та продовольчі – та їхній вплив на економічну безпеку держав. Аналізується, як санкційна політика впливає на рівень життя населення, рівень безробіття та стабільність фінансової системи. Приділено увагу питанню економічної нерівності, що посилюється під впливом санкцій, особливо для вразливих верств населення. Автор досліджує соціально-політичні аспекти санкційної політики, зокрема її вплив на внутрішню політичну динаміку. Висвітлюється роль санкцій у консолідації або дестабілізації політичних режимів залежно від специфіки суспільства та рівня довіри до влади. Окремо акцентовано на інформаційній складовій санкційної політики. Автор аналізує, як медіа та громадська думка впливають на ефективність санкцій та їхню сприйнятливість серед населення. У країнах, що вводять санкції, медійні нарративи формують суспільне сприйняття їхньої необхідності, тоді як у державах-цільях активно використовуються контрпропагандистські стратегії для їхньої дискредитації. Підкреслюється важливість інформаційних стратегій у формуванні суспільної підтримки санкційної політики. Зроблено висновок, що санкції є потужним інструментом міжнародної політики, проте їх ефективність залежить від контексту їхнього застосування, глибини економічних взаємозв'язків та політичної ситуації в державі-ціль.

Ключові слова: санкційна політика, економічна безпека, міжнародні санкції, громадська думка.

Постановка проблеми. В умовах сучасних геополітичних викликів і загроз економічна безпека стає ключовим фактором для забезпечення життєво важливих потреб нації. Істотні економічні перетворення, глобалізація, технологічний прогрес, кризи й війна ускладнюють забезпечення стійкості національної економіки сьогодні. Важливість економічної безпеки полягає в тому, що вона не тільки гарантує стабільність економіки, але й визначає соціальний та політичний розвиток України.

Санкційна політика є складним і багатогранним інструментом впливу, який активно використовується у міжнародних відносинах для досягнення стратегічних політичних, економічних і безпекових цілей. Основна суть цього інструменту полягає у створенні економічного тиску на державу, організації чи осіб з метою спонукання до зміни політики, поведінки або дотримання міжнародних норм. Санкції, як механізм впливу, мають прямий і непрямий вплив на економічну безпеку держави, що проявляється у зміні економічних відносин, дестабілізації фінансових систем, а також обмеженні доступу до стратегічно важливих ресурсів.

Завдання статті включають дослідження впливу глобалізації, технологічного прогресу й цифровізації, аналіз змін у діяльності міжнародних економічних організацій, вивчення нових ціннісних орієнтирів, таких як сталий розвиток і соціальна справедливість, оцінку особливостей забезпечення економічної безпеки України в умовах військової агресії РФ та міжнародних санкцій, а також розробку рекомендацій щодо адаптації економічної політики до сучасних глобальних умов.

Виклад основного матеріалу. У сучасній міжнародній практиці санкції часто розглядаються як стратегію для досягнення певних цілей, однак існує хибне уявлення, що їх застосування є достатнім

для розв'язання складних проблем. Насправді, санкції слід сприймати як специфічний інструмент, який у поєднанні з іншими заходами може стати основою для формування комплексної стратегії [6].

Енергетичні санкції, які є одними з найпоширеніших, мають значний вплив на національну економіку, особливо якщо вона залежить від експорту енергоносіїв. Наприклад, обмеження експорту нафти з Ірану знизили доходи країни від торгівлі, що негативно вплинуло на її бюджетну стабільність і змусило шукати альтернативні економічні стратегії. Водночас енергетичні санкції можуть створювати труднощі для імпортозалежних країн, які стикаються зі зростанням цін на енергоносії або дефіцитом ресурсів, що дестабілізує їхні енергетичні ринки.

Фінансові санкції, такі як замороження активів, обмеження доступу до світових капітальних ринків чи заборона на виконання банківських транзакцій, істотно впливають на економічну стабільність. Такі дії ускладнюють фінансування урядових програм, знижують кредитний рейтинг країни та підвищують вартість залучення зовнішнього фінансування. Наприклад, після 2014 року санкції, введені проти російських банків, значно обмежили їхні можливості доступу до європейських та американських фінансових ринків, змусивши країну розвивати внутрішній фінансовий сектор та зміцнювати економічні відносини з Азією.

Продовольчі санкції також мають суттєвий вплив на економічну безпеку, оскільки вони зачіпають критично важливу сферу, що безпосередньо впливає на добробут населення. Обмеження імпорту продовольчих товарів або впровадження ембарго на експорт можуть створювати дефіцит основних продуктів харчування, що призводить до зростання цін, соціального невдоволення та зниження якості життя. Наприклад, санкції проти Північної Кореї, які включали обмеження на імпорт продовольства, значно ускладнили забезпечення базових потреб населення, поглиблюючи гуманітарну кризу.

Отже, санкції не лише впливають на економічну безпеку держави, але й мають глибокі суспільно-політичні наслідки. Вони можуть змінювати соціальну динаміку, спричиняти внутрішню напругу та трансформації у суспільстві, що, у свою чергу, впливає на стабільність політичної системи. Аналізуючи ці аспекти, важливо розглянути, як санкційна політика позначається на громадських настроях, структурі влади та соціальних процесах у державі, що зазнає обмежувальних заходів.

Як зазначають Д. Коваль та Б. Бернадський, санкції, спрямовані на економічну ізоляцію чи обмеження доступу до ресурсів, часто мають значні наслідки для суспільства, що проявляється у зміні соціальної динаміки, зростанні соціальної напруги та трансформації соціальних відносин [7].

Одним із ключових аспектів впливу санкцій є посилення економічної нерівності. Обмеження доступу до ресурсів, технологій або фінансових потоків здатне спричинити економічні труднощі, які найсильніше відчувають найбільш уразливі верстви населення. Зниження доходів, зростання цін на базові товари та послуги, безробіття та дефіцит основних ресурсів створюють соціальне напруження, що може переростати у протестні рухи чи громадянське невдоволення.

Санкції можуть впливати на трансформацію соціальних структур, особливо в суспільствах, де існує значна залежність від державного управління. В таких контекстах санкції часто сприяють більшій централізації влади та збільшенню ролі уряду в перерозподілі ресурсів. Це, у свою чергу, може вести до зростання державного контролю, обмеження громадянських свобод та посилення авторитарних тенденцій. У такому контексті, санкції можуть несподівано зміцнити політичні режими, які використовують зовнішні виклики для зміцнення своєї легітимності.

Таким чином, вплив санкцій на суспільну стабільність і соціальні структури є значущим і багатовимірним. Санкції можуть створювати як прямі економічні труднощі, так і непрямі соціальні наслідки, змінюючи структури влади, соціальну динаміку та ціннісні орієнтири. Ці процеси потребують глибокого аналізу для розуміння їхньої природи та мінімізації негативних ефектів у контексті розробки санкційної політики.

Санкції, спрямовані на економічну ізоляцію чи обмеження доступу до ресурсів, часто мають значні наслідки для суспільства, що проявляється у зміні соціальної динаміки, зростанні соціальної напруги та трансформації соціальних відносин. Така політика, хоча й забезпечує тимчасову консолідацію влади, у довгостроковій перспективі призводить до стагнації політичної системи та накопичення внутрішніх конфліктів [8].

Водночас санкції можуть викликати політичну дестабілізацію, особливо якщо вони поєднуються з іншими внутрішніми факторами, такими як економічні труднощі, соціальні протести або криза легітимності уряду. Зниження рівня життя населення, зростання безробіття та дефіцит основних товарів під впливом санкцій створюють умови для виникнення протестних рухів. У демократичних

країнах санкції можуть сприяти політичним змінам через тиск на владу, тоді як в авторитарних режимах вони часто провокують нелегальні форми опору.

Ефект санкцій на політичну стабільність залежить також від їхньої селективності та спрямованості. Точкові санкції, спрямовані на конкретних осіб або організації, можуть знижувати ризики для загальної стабільності, тоді як широкомасштабні обмеження часто мають побічні наслідки для всього суспільства. Крім того, міжнародна підтримка санкційної політики є важливою для легітимізації їхнього впливу та уникнення маніпуляцій у внутрішній політиці цільової держави.

У сучасній міжнародній практиці санкції часто розглядаються як стратегію для досягнення певних цілей, однак існує хибне уявлення, що їх застосування є достатнім для розв'язання складних проблем. Насправді, санкції слід сприймати як специфічний інструмент, який у поєднанні з іншими заходами може стати основою для формування комплексної стратегії [1].

Таким чином, санкції можуть як сприяти політичній консолідації, так і викликати дестабілізацію залежно від характеру режиму, економічних умов і підтримки з боку населення. Успішна санкційна політика потребує ретельного аналізу політичного контексту держави-цілі та розробки стратегії, яка мінімізує ризики для суспільної стабільності і максимізує тиск на політичну еліту.

У цьому контексті важливо враховувати, що санкції не діють у вакуумі, а формують і трансформують суспільно-політичний дискурс як усередині держави-цілі, так і на міжнародному рівні. Вони можуть посилювати або послаблювати довіру громадян до влади, сприяти мобілізації протестних рухів або, навпаки, консолідації навколо уряду. Саме тому інформаційні кампанії відіграють ключову роль у забезпеченні ефективності санкцій, оскільки вони не лише впливають на громадську думку, а й можуть сприяти зміні політичних настроїв та поведінки еліт, що є одним із основних завдань санкційної політики.

Громадська думка та інформаційні кампанії відіграють важливу роль у формуванні сприйняття санкцій як всередині держави-цілі, так і в країнах, які ці санкції запроваджують. Інформаційний вплив визначає підтримку санкційного тиску серед населення, впливає на ефективність обмежувальних заходів і здатність досягати їхніх стратегічних цілей. Відповідно, інформаційні кампанії є невід'ємною частиною санкційної політики.

У країнах, які вводять санкції, формування громадської думки часто відбувається через медійні наративи, які роз'яснюють необхідність та легітимність цих заходів. Політичні лідери та мас-медіа зазвичай акцентують на тому, що санкції мають на меті захист прав людини, протидію агресії чи боротьбу з тероризмом. Наприклад, після анексії Криму Росією в 2014 році, західні медіа активно освітлювали порушення міжнародного права і підкреслювали необхідність міжнародної солідарності у відповідь на агресію. Така риторика забезпечила підтримку санкцій серед громадян ЄС та США, незважаючи на потенційні економічні втрати.

Водночас у країнах-цілях санкційні кампанії зазвичай супроводжуються контрпропагандою, спрямованою на дискредитацію санкцій і їхніх ініціаторів. Уряди цих країн використовують медіа, щоб зобразити санкції як несправедливі, спрямовані проти мирного населення та такі, що порушують суверенітет. Наприклад, після анексії Криму в 2014 році російська пропаганда значно активізувалася, використовуючи наративи про "зовнішнього ворога" та "облогу фортеці", щоб виправдати свої дії та мобілізувати населення проти Заходу. Це сприяло зростанню націоналістичних настроїв і консолідації суспільства навколо влади, водночас посилюючи ізоляцію від міжнародної спільноти [2].

Роль громадської думки є критичною і в тому випадку, коли санкції мають економічні наслідки для самих країн-ініціаторів. У таких умовах підтримка населення залежить від того, наскільки ефективно уряди пояснюють необхідність санкцій та демонструють їхні результати. Наприклад, у ЄС запровадження санкцій проти Росії внаслідок війни в Україні супроводжувалося поясненням, що вони спрямовані на захист європейських цінностей і миру в регіоні.

Громадська думка відіграє ключову роль у підтримці або протидії санкціям. Ефективні інформаційні кампанії можуть легітимізувати санкції, підвищити їхню ефективність і забезпечити суспільну підтримку. Водночас здатність до контрінформаційної роботи може суттєво змінювати результати санкційної політики, підкреслюючи важливість медійної складової у її реалізації [5].

Загалом, вплив санкцій значною мірою зумовлюється тим, як вони висвітлюються у медіа і сприймаються суспільством по обидва боки конфлікту. Успішна реалізація санкційної політики залежить від ефективності комунікації, здатності переконливо продемонструвати необхідність та результати санкцій, а також від уміння протистояти контрпропаганді. Зрештою, саме громадська думка формує умови, в яких санкції можуть бути максимально дієвими або, навпаки, втрачати свій

потенціал.

Висновки. Санкційна політика є ключовим механізмом міжнародного впливу, що безпосередньо впливає на економічну безпеку держави. Санкції змінюють структуру економічних відносин, обмежують доступ до стратегічних ресурсів і можуть дестабілізувати фінансову систему. Їх ефективність визначається рівнем адаптації держави-цілі до обмежень, можливістю пошуку альтернативних партнерів та стратегіями внутрішньої економічної стабілізації. Особливо відчутні наслідки спостерігаються в енергетичному, фінансовому та продовольчому секторах, що впливає на рівень життя населення та рівень економічної нерівності.

Санкції мають також значний суспільно-політичний вплив, що може виражатися у зміні політичної динаміки всередині держави. В авторитарних режимах вони можуть сприяти консолідації влади та посиленню державного контролю, тоді як у демократичних суспільствах – провокувати соціальні протести та політичну дестабілізацію. Соціально-економічні труднощі, спричинені санкціями, можуть підвищувати рівень напруги серед населення, стимулювати мобілізацію протестних рухів або, навпаки, викликати ефект згуртування навколо влади.

Громадська думка та інформаційний вплив відіграють важливу роль у визначенні ефективності санкцій. У країнах, що вводять санкції, медійні наративи формують суспільне сприйняття їхньої необхідності, тоді як у державах-цільях активно використовуються контрпропагандистські стратегії для їхньої дискредитації. Маніпулювання інформаційним полем впливає на підтримку або опір санкційним заходам як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні.

Бібліографічний список:

1. Center for Strategic and International Studies (CSS). The Role of Sanctions in.
2. Вакулич В., Новородовська Н. Російська пропаганда агресії проти України (2014–2021 pp.). *Український інформаційний простір*. 2023. № 1(11). С. 119–132. URL: [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(11\).2023.279610](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(11).2023.279610)
3. Васильців Т., Лупак Р., Куницька-Гляш М., Наконечна Н. Економічна безпека суб'єктів господарювання та держави: аспект гарантування фінансово-економічної безпеки пріоритетних галузей національного господарства України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2023. № 37. С. 22–30.
4. Гарькава В. Економічна безпека регіонів України. *Економіка України*. 2022. № 2. С. 37–49.
5. Горбик Р., Дуцик Д., Шалайський С. Ефективність протидії російській дезінформації в Україні в умовах повномасштабної війни. Аналітичний звіт. ГО «Український інститут медіа та комунікації», 2023 66 с.
6. Громовенко К. В. Економічні санкції: міжнародно-правові аспекти ефективності. *Знання європейського права*. 2021. № 4. С. 70–77. URL: <https://doi.org/10.32837/chern.v0i4.265> (дата звернення: 05.02.2025)
7. Коваль Д., Бернацький Б. Санкційний довідник: уроки для України з практики іноземного санкційного законодавства та міжнародного права. Центр прав людини ZMINA. Київ, 2023. 96 с
8. Міжнародні санкції як інструмент стримування російської агресії проти України : аналіт. доп. за заг. ред. М. Паламарчука. Київ : НІСД, 2023. 76 с. (Серія «Міжнародні відносини»). DOI: <https://doi.org/10.53679/NISSanalytrep.2023.10>
9. Москвін Б. Економічна безпека фінансових інституцій в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка і організація управління*. 2022. № 2(46). С. 110–119.
10. Правдивець О. Економічна безпека, як найвища функція держави. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 2(66). С. 40–43.
11. Саричев В., Гапеева О., Бикова А. Аналіз ефективності економічної політики України щодо забезпечення економічної безпеки: проблеми та перспективи. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 14(28). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-780-795](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-780-795).

References:

1. Center for Strategic and International Studies (CSS). The Role of Sanctions in.
2. Vakulych V., Novorodovska N. (2023). Rosiiska propahanda ahresii proty Ukrainy (2014–2021 rr.). *Ukrainskyi informatsiinyi prostir*. № 1(11). S. 119–132. URL: [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(11\).2023.279610](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(11).2023.279610)
3. Vasylytsiv T., Lupak R., Kunytska-Iliash M., Nakonechna N. (2023). Ekonomichna bezpeka subiektiv hospodariuvannia ta derzhavy: aspekt harantuvannia finansovo-ekonomichnoi bezpeky priorytetnykh haluzei natsionalnoho hospodarstva Ukrainy. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*. № 37. S. 22–30.
4. Harkava V. (2022). Ekonomichna bezpeka rehioniv Ukrainy. *Ekonomika Ukrainy*. № 2. S. 37–49.
5. Horbyk R., Dutsyk D., Shalayskiy S. (2023). Efektyvnist protydii rosiiskii dezinformatsii v Ukraini v umovakh povnomasshtabnoi viiny. *Analitychnyi zvit*. HO «Ukrainskyi instytut media ta komunikatsii», 66 s.
6. Hromovenko K. V. (2021). Ekonomichni sanktsii: mizhnarodno-pravovi aspekty efektyvnosti. *Znannia yevropeiskoho prava*. № 4. S. 70–77. URL: <https://doi.org/10.32837/chern.v0i4.265>

7. Koval D., Bernatskyi B. (2023). Sanktsiinyi dovidnyk: uroky dlia Ukrainy z praktyky inozemnoho sanktsiinoho zakonodavstva ta mizhnarodnoho prava. Tsentri prav liudyny ZMINA. Kyiv. 96 s
8. Mizhnarodni sanktsii yak instrument strymuvannia rosiiskoi ahresii proty Ukrainy : analit. dop. za zah. red. M. Palamarchuka (2023). Kyiv : NISD. 76 s. (Seriiia «Mizhnarodni vidnosyny»). DOI: <https://doi.org/10.53679/NISSanalytrep.2023.10>
9. Moskvyn B. (2022), Ekonomichna bezpeka finansovykh instytuttsii v umovakh voiennoho stanu v Ukraini. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*. № 2(46). S. 110–119.
10. Pravdyvets O. (2022). Ekonomichna bezpeka, yak naivysshcha funktsiia derzhavy. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*. № 2(66). S. 40–43.
11. Sarychev V., Hapieieva O., Bykova A. (2023). Analiz efektyvnosti ekonomichnoi polityky Ukrainy shchodo zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky: problemy ta perspektyvy. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*. № 14(28). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-780-795](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-780-795).

Malskyi V. The impact of sanctions policy on economic stability: an analysis of socio-political consequences

The article examines the impact of sanctions policy on economic stability and its socio-political consequences. The author considers sanctions as a multidimensional instrument of international influence that can have both positive and negative effects on the target state. Particular attention is paid to the economic security of Ukraine in the context of Russia's military aggression and the impact of international sanctions on the national economy. The study highlights the key mechanisms of sanctions, their effectiveness and consequences for economic and political stability. The main types of sanctions - energy, financial and food sanctions - and their impact on the economic security of states are considered. The author analyzes how the sanctions policy affects the living standards of the population, unemployment and stability of the financial system. Attention is paid to the issue of economic inequality, which is increasing under the influence of sanctions, especially for vulnerable groups. The author examines the socio-political aspects of sanctions policy, in particular its impact on domestic political dynamics. The author highlights the role of sanctions in consolidating or destabilizing political regimes, depending on the specifics of the society and the level of trust in the government. Special emphasis is placed on the information component of sanctions policy. The author analyzes how the media and public opinion affect the effectiveness of sanctions and their receptivity among the population. The author emphasizes the importance of information strategies in building public support for sanctions policy. It is concluded that sanctions are a powerful instrument of international politics, but their effectiveness depends on the context of their application, the depth of economic relations and the political situation in the target country.

Keywords: *sanctions policy, economic security, international sanctions, public opinion.*